

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

МАЛАХОВА Жанна Володимирівна – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри фізичного виховання Донецького національного медичного університету.

Наукові інтереси: фізична культура різних груп населення, фізичне виховання студентів.

БЕЛКОВА Тетяна Олександрівна – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту Донецького національного медичного університету.

Наукові інтереси: формування особистого здоров'я студентів засобами фізичної культури.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

MALAKHOVA Zhanna Vladimirovna – Candidate of Sciences in Physical Education and Sports, Associate Professor, Head of the Department of Physical Education of Donetsk National Medical University.

Circle of research interests: physical culture of different groups of the population, physical education of students.

BELKOVA Tetiana Oleksandrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer of the Department of Physical Education and Sports of Donetsk National Medical University.

Circle of research interests: formation of students' personal health by means of physical culture.

Стаття надійшла до редакції 05.07.2020 р.

УДК 373.3.011.31

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-189-152-155

ПРИМА Дмитро Анатолійович –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи і педагогіки вищої школи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2102-9932>

e-mail: primar@ukr.net

ПРОЄКТНО-ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В КОНТЕКСТІ ВИМОГ НУШ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. В Україні тривають освітні реформи в контексті вимог Нової української школи (НУШ) – школи XXI століття, яка зумовлює необхідність кардинального переосмислення освітньої парадигми, створення проектно-життєвого простору, спрямованого на розвиток і саморозвиток компетентної, конкурентоздатної особистості, позаяк серед ключових компонентів формули нової школи вчителі-класоводи мають орієнтуватися, зокрема, на новий зміст освіти, «оснований на формуванні компетентностей, потрібних для успішної самореалізації в суспільстві» [1].

Зауважимо, застосування компетентнісного підходу в НУШ передбачає не лише формування в учнів комплексу знань, але й вмінь і здатностей самостійно здобувати нові знання, переосмислювати інформацію, диференціювати й критично оцінювати знання, використовувати їх для розв'язання особистісно значущих завдань. Поза сумнівом, компетентісно спрямована освіта має і може стати провідною інноваційною домінантою сучасної модернізації через упровадження проектно-дослідницьких практик в освіту, згідно з якими сьогоднішній вчитель має бути дослідником, готовим до проектування,

відкритим до інновацій та творчості. При цьому перед учителем початкової школи постає завдання пошуку нових способів діяльності й забезпечення збалансованості між пошуковою та виконавською частиною навчальної роботи молодших школярів, найбільш «відкритих» до нових знань, допомогти їм стати творчою й інтелектуально розвиненою особистістю відповідно до нових життєвих тенденцій, що, вочевидь, актуалізує значущість проектно-дослідницької діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що питання проектно-дослідницької діяльності не є абсолютно новою проблемою, оскільки її наукове осмислення ґрунтується на теоретично обґрунтованих ідеях щодо методу проектів і проектної технології (В. Зверева, В.Лазарев, М. Поташник, Г. Селевко та ін.), висвітленні проблем організації проектної (Т. Башинська, Л. Коваль, О. Онопрієнко, В. Тименко та ін.) та навчально-дослідницької діяльності в початковій школі (Т. Байбара, Н. Бібік, М. Вашуленко, Я. Кодлюк, О. Онопрієнко, О. Савченко та ін.), різних площин організації дослідницької діяльності учнів (В. Андреев, А. Савенков, А. Хуторської та ін.), в аспекті формування компетентностей (В. Андреев, В. Буряк, І. Зимня, А. Савенков, А. Хуторської та ін.). Однак

потребують висвітлення як змістові аспекти феномена «проектно-дослідницька діяльність», так і її потенційні можливості в роботі вчителя початкової школи.

Метою статті є розкриття деяких змістових і процесуальних аспектів проектно-дослідницької діяльності вчителя початкової школи в контексті вимог Нової української школи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Логіка дослідження зумовлює необхідність, передусім, внести уточнення щодо сутності, смислового поля категорії «проектно-дослідницька діяльність» через характеристику складових означеного феномена «проектна діяльність» і «дослідницька діяльність», їх основу, позаяк, за В. Капрановою, нерідко йде змішування й підміна понять, їх ототожнення [2], неоднозначність розуміння. Відтак, виникає необхідність визначитися з термінологією.

Так, за Енциклопедією освіти, проектна діяльність характеризується як конструктивна і продуктивна діяльність особистості, спрямована на розв'язання життєво значущої проблеми, досягнення кінцевого результату в процесі цілевизначення, планування і здійснення проекту. Вона належить до унікальних способів людської практики, пов'язаної із передбаченням майбутнього, створенням його ідеального образу, здійсненням та оцінкою наслідків реалізації задумів. Проектування виступає як творча, інноваційна діяльність, оскільки завжди спрямована на створення об'єктивно і суб'єктивно нового продукту [3, с. 717].

Звертаємо увагу на наявність різних наукових позицій щодо основ проектно-дослідницької як інноваційної педагогічної технології. Зокрема, за твердженням одного з російських дослідників і розробників сучасної теорії проектно-дослідницької діяльності В. Гузєєва, технології, подібні методу проектів, незамінні для вироблення вмінь взаємодіяти зі світом в собі і навколо себе [4]. Інший компетентний автор праць із означеної проблеми Є. Полат відзначає: проектна діяльність, що дозволяє учневі бути активним суб'єктом своєї роботи від задуму до результату, – це сукупність його дій з метою вирішення значущої для нього проблеми, оформленої у вигляді кінцевого продукту. Основне призначення цього методу полягає в наданні учневі можливості самостійного придбання знань у процесі вирішення практичних завдань [5].

Існує думка, що специфічною

особливістю проектно-дослідницької діяльності є її активізуючий вплив на розвиток творчої спрямованості особистості і забезпечення творчого характеру освоєння дійсності [6].

За твердженням сучасної дослідниці Н. Матяш (нам імпонує такий підхід), проектна діяльність є інтегративним видом діяльності, що синтезує в собі елементи ігрової, пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, перетворювальної, навчальної, комунікативної і творчої діяльності. При цьому особливо підкреслюється зв'язок проектно-дослідницької діяльності саме з проблемою творчості [7].

Важливим у контексті дослідження є те, що здатність учителя початкової школи до творчості й вирішення проблемних завдань, постановки й розв'язання нестандартних завдань у процесі проектно-дослідницької діяльності засвідчує його *проектну компетентність*. Проектна компетентність учителя, як слушно зауважує Т. Парфєнова, «полягає в здатності розробляти і реалізовувати проекти, а саме: виявляти і аналізувати проблеми, знаходити зацікавлених людей; сформувати систему цілей, термінів, бюджет проектів; здійснювати інтеграцію і планування проектно-дослідницької діяльності; прогнозувати очікувані результати всіх учасників проекту; управляти якістю, ризиками проекту; ввести проект в діяльнісне поле групи дітей; вибудовувати взаємини з дітьми в процесі проектно-дослідницької діяльності; співвідносити частку нового і відомого в проекті; організувати презентацію отриманих продуктів і результатів проектно-дослідницької діяльності учасників проекту» [8].

Слід відзначити, що у науковій літературі спостерігається варіативність поглядів і на трактування поняття «дослідницька діяльність», зокрема, на думку Т. Мієр, відповідно до трьох підходів: *процесуального, результативного та комбінованого* [9, с. 54]. За реалізації *процесуального підходу*, зауважує вчена, у змісті трактування домінує звернення до певних складових процесу, що підтверджено у роботах О. Савєнкова, Є. Ільїна, П. Серєденка, О. Святохи та ін.

За визначенням Т. Мієр, *комбінований підхід* характеризується наявністю двох смислових центрів: акцентування уваги на процесі та на результатах його здійснення [9, с. 54], наприклад, трактування, запропоноване О. Шашєнковою: дослідницька діяльність – це специфічна людська діяльність, яка регулюється свідомістю й активністю особистості, спрямована на задоволення пізнавальних, інтелектуальних потреб; продуктом

діяльності є нове знання, отримане відповідно до поставленої мети, об'єктивних законів і наявних обставин, що визначають реальність та досяжність мети; має конкретні способи і засоби дій, пов'язані з постановкою проблеми, виявленням об'єкта дослідження, проведенням експерименту, описом і поясненням фактів, формулюванням гіпотези, перевіркою отриманого знання. Отже, як бачимо, дослідницька діяльність пов'язана з пошуковою активністю, а її продуктом є нове знання, отримане згідно з поставленою метою.

Зауважимо, інтегративною характеристикою, яка визначає здатність учителя до психолого-педагогічної дослідницької діяльності, що включає знання її основних компонентів та вміння з їх реалізації, стійке визнання важливості цієї діяльності для вирішення професійних дослідницьких задач в умовах модернізації освіти, на думку Т. Шкеріної, є *дослідницька компетентність*.

Звертаємо увагу на те, що проведений нами аналіз наукових джерел засвідчив різноаспектність і семантичного, і процесуального співвіднесення та взаємодоповнення складових феномена «проектно-дослідницька діяльність», їх спільність і відмінність. Так, наприклад, Т. Кузнєцова характеризує дослідницьку діяльність як різновид проекту, як спеціально організовану спільну навчально-пізнавальну діяльність учнів і педагога з проектування індивідуального або колективного дослідження в рамках таких етапів:

- 1) постановка особистісно значущих освітніх завдань (ініціатив);
- 2) планування ходу й способів дослідження;
- 3) визначення очікуваних результатів;
- 4) розгортання діяльності;
- 5) створення конкретного продукту [16].

Проектно-дослідницька діяльність за Т. Кузнєцовою, є діяльністю з проектування дослідження, яке, своєю чергою, не є самим дослідженням, а лише його етапом, що має результатом розроблений робочий план дослідження.

Суттєвими у площині окресленої проблеми вважаємо міркування [17], згідно з якими проектна діяльність вже несе в собі елемент дослідництва як складову частину. А відтак, оперування поняттям «проектно-дослідницька діяльність» у контексті професійної діяльності вчителя початкової школи лише підкреслює дослідницький характер методу проектів. Відзначається, що неодмінною умовою проектною діяльності є

наявність заздалегідь вироблених уявлень про кінцевий продукт, а також визначеність етапів проектування (вироблення концепції, визначення цілей і завдань проекту, доступних і оптимальних ресурсів діяльності, створення плану реалізації проекту тощо). Природно, що на різних етапах проектною діяльності необхідно вирішувати дослідницькі завдання [9, с. 61], що, своєю чергою, вказує на можливість інтегрування проектною діяльності з дослідницькою, позаяк це, в контексті вимог Нової української школи, допомагає дитині:

- навчити себе вчитися, що сприяє саморозвитку;
- знайти себе, що буде сприяти самовизначенню;
- реалізувати себе, що сприяє самореалізації;
- навчити керувати собою, що сприяє саморегуляції та самовихованню.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Таким чином, проаналізовано різні підходи щодо уточнення сутності, смислового поля категорії «проектно-дослідницька діяльність» через характеристику складових означеного феномена «проектна діяльність» і «дослідницька діяльність», їх основу, спільність і відмінність, можливість інтегрування. Обґрунтовано, що оперування поняттям «проектно-дослідницька діяльність» у контексті професійної діяльності вчителя початкової школи лише підкреслює дослідницький характер методу проектів. Поза сумнівом, відповідно до концептуальних положень Нової української школи сучасний вчитель повинен постійно професійно розвиватися, орієнтуватися на освітні потреби учнів, мати свободу творчості, здатність досліджувати проблеми, приймати рішення на раціональних засадах, мати індивідуальну дослідницьку траєкторію професійної діяльності. Це виводить на новий рівень актуальності значення дослідницької парадигми у формуванні проектно-дослідницької компетентності вчителя початкової школи, з чим, власне, ми і пов'язуємо перспективи подальших наукових розвідок.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Міністерство освіти і науки України. (2016). Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої освіти. URL:<https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20srednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
2. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. К.: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

3. Капранова В. А. Проектное обучение в вузе: исторические и технологические аспекты // Известия БГПУ. 2014. №3 (264). С. 78

4. Гузеев В. В. Образовательная технология: от приёма до философии. М.: Высшая школа, 1996. 368 с.

5. Полат Е. С. Метод проектов. URL: /http://www.ioso.ru/distant/project/methproject/metodpro.htm

6. Ахметов М. А. Проектный метод обучения // Химия в школе. 2012. № 3

7. Матяш Н. В. Психология проектной деятельности школьников в условиях технологического образования. Мозырь: [Б.и]. М. 2000. С. 127.

8. Парфенова Т. А. Формирование проектной компетентности будущих педагогов в условиях вуза [Электронный ресурс]. URL: http://teoria practica.ru/rus/files/arhiv_zhurnala/013/10/pedagogika/parfenova.pdf

9. Мієр Т. І. Дидактичні засади організації навчально-дослідницької діяльності молодших школярів: дис... док. пед. наук. К. 2017. 594 с.

REFERENCES

1. Ministerstvo osvity` i nauky` Ukrainy`. (2016). *Nova ukrayins`ka shkola. Konceptual`ni zasady` reformuvannya seredn`oyi osvity`*. [New Ukrainian school. Conceptual foundations of reform of secondary education]. Kyiv.

2. *Ency`klopediya osvity`* (2008). [Encyclopedia of education]. Kyiv.

3. Kapranova, V. A. (2014). *Proektnoe obuchenie v vuze: istoricheskie i tekhnologicheskie aspekty`*. [Project-based learning in the University: historical and technological aspects]. Minsk.

4. Guzeev, V. V. (1996). *Obrazovatel'naya tehnologiya: ot priëma do filosofii*. [Educational technology: from receipt to philosophy]. Moskva.

5. Polat, E. S. *Metod proektov*. [Project method].

6. Ahmetov, M. A. (2012). *Proektnyy metod obucheniya*. [The project method of teaching]. Kyiv.

7. Matyash, N. V. (2000). *Psihologiya proektnoy deyatel'nosti shkolnikov v usloviyah tekhnologicheskogo obrazovaniya*. [The psychology of design activity of pupils in conditions of technological education]. Moskva.

8. Parfenova, T. A. (2013). *Formirovanie proektnoy kompetentnosti buduschih pedagogov v usloviyah vuza*. [Formation of design competence of future teachers in the conditions of the University].

9. Miier, T. I. (2017). *Dydaktychni zasady orhanizatsii navchalno-doslidnytskoi diialnosti molodshykh shkoliariv*. [Didactic basis of the educational-research activity of younger schoolchildren]. Kyiv.

10. Savenkov, A. I. (2006). *Psihologicheskoe osnovyie issledovatel'skogo pohoda k obucheniyu*. [Psychological basis of the research of campaign for learning]. Moskva.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ПРИМА Дмитро Анатолійович – кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри соціальної роботи і педагогіки вищої школи Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Наукові інтереси: формування професійної позиції майбутнього вчителя початкової школи.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

PRIMA Dmitro Anataliyovych – Candidate of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer in the Department of Social Work and Pedagogy of the Higher School, Lesya Ukrainka Eastern European National University.

Circle of scientific interests: formation of the professional position of future teacher of primary school.

Стаття надійшла до редакції 15.07.2020 р.

УДК [378.091.3-027.22:004.032.6]:81'243

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-189-155-160

РОЖАК Наталія Володимирівна –

кандидат педагогічних наук, доцент

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID:https://orcid.org/0000-0002-6872-2531

e-mail: sulymn@ukr.net

МИКИТЕНКО Марія Михайлівна –

аспірант кафедри початкової та дошкільної освіти

Львівського національного університету імені Івана Франка

ORCID:https://orcid.org/0000-0002-2311-5391

e-mail: mykytenkomariia@gmail.com

THE ROLE OF MULTIMEDIA IN THE PROCESS OF INTENSIFICATION OF FOREIGN LANGUAGE CLASSES

Formulation and justification of the relevance of the problem. Nowadays, information technology has become an integral part of our lives. It is now virtually impossible to

find an area of human activity where part of the tasks would not be solved by a computer and the Internet. The active use of information technology is also observed in higher education.